

Bebyggelse fra overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder

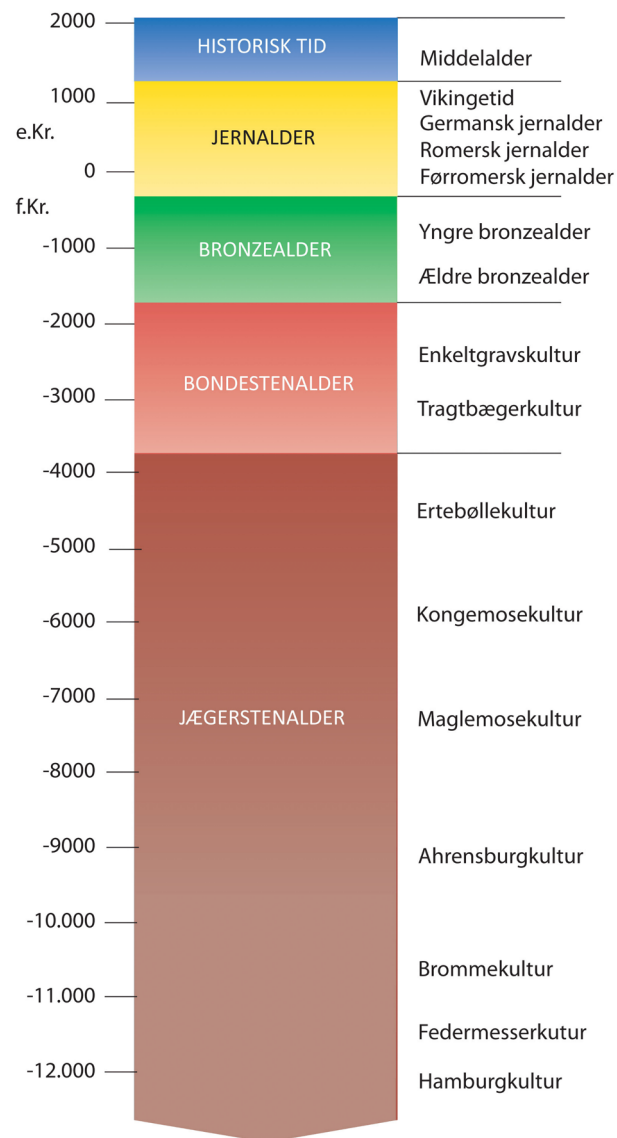
Arkæolog René Gravgaard Pedersen

Nordjyske
Museer
Vi giver historien liv

Indholdsfortegnelse

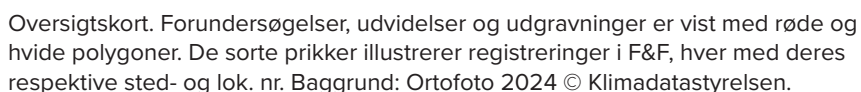
Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Huse	4
A101	6
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	6

Denne kulturhistoriske rapport giver et overblik over museets udgravning ÅHM8212 Dalgård, Støvring, forud for byggemodning af området. Udgravningen stod på fra d. 6. maj til d. 17. maj 2024, og bestod af to fundområder, som tilsammen havde et areal på 2.564 m². I fundområderne blev der registreret tre hustomter samt resterne af et nedgravet kar. Ud fra hustypologi og ¹⁴C-dateringer dateres bebyggelsen og det nedgravede kar til overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder, fra omkring 594 – 393 f.Kr.

Planområdet ligger i et højtliggende let kuperet terræn på en større bakkeformation, som mod vest afgrænses af Juelstrup sø og vådområderne omkring denne og mod øst af Mastrup bæk. Bakken er en del af et større kuperet morænelandskab skabt af is og smeltevandsstrømme ved slutningen af sidste istid.

Der er ikke registreret fund eller fortidsminder i selve projektområdet, men på samme bakkedrag er der omtrent et par hundrede meter længere mod nordvest tidligere registreret to gravhøje. Lidt nord for højene blev der ved etablering af en naturgasledning i 1980'erne fundet to brandgrave dateret til oldtiden.

Typologi er egentlig sammenligning i form - fx hvordan et hus eller et lærkar ser ud. Typologi har siden arkæologiens start været en af de vigtigste måder at datere på. Der er lavet mange studier - altså sammenligninger - af, hvordan forskellige ting ser ud i forskellige tidsperioder.

¹⁴C-analyserne udføres af fysikere, som modtager de materialer, der udvælges fra forkullet materiale - oftest fra makrofossil-analyser.

Resterne fra ligbålet blev derefter samlet sammen og nogle gange sorteret. Hele eller dele af resterne blev så gravet ned i et hul - nogen gange i en urne, som oftest var et fint lerkar.

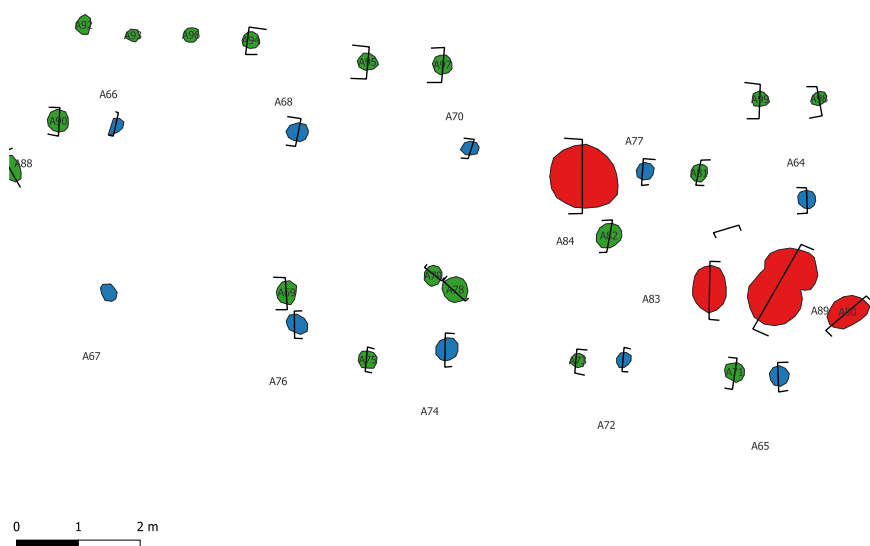
Undersøgelsens resultater

Huse

Oversigtsplan med placering af de tre huse. Baggrund: Ortofoto 2023 © Klimadatastyrelsen.

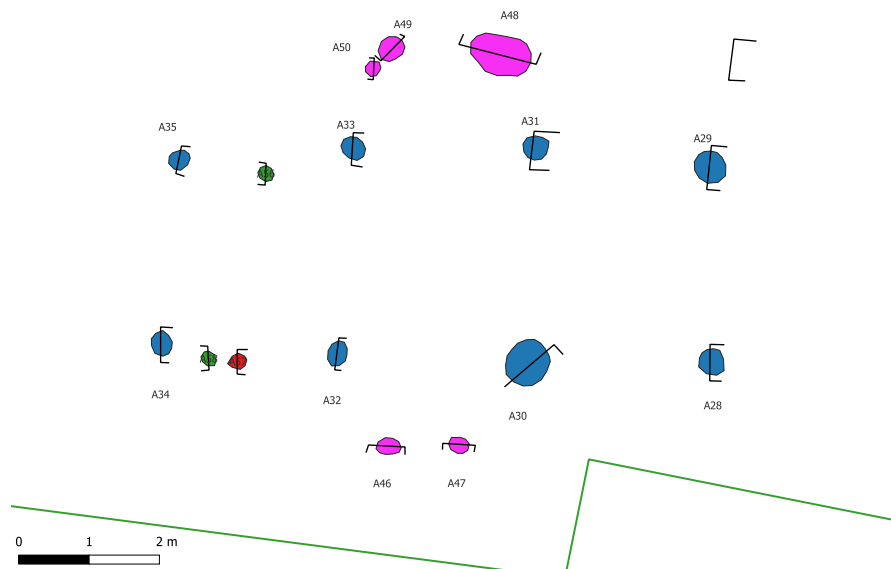
Der er registreret tre hustomter, hvoraf to blev ^{14}C -dateret. Disse to huse, K5 og K6, blev dateret til mellem 594 – 393 f.Kr., altså overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder. Den sidste hustomt dateres tentativt til samme periode, hvilket er i overensstemmelse med hustypologien. To af hustomterne, K5 og K7, er nordvest-sydøstligt orienteret, mens K6 er sydvest-nordøstligt orienteret.

Oversigt over hus K5.
Tagstolpehuller er blå, gruber er røde og andre stolpehuller er grønne. Med sort streg er angivet snitretning.

K5 betegner tomten efter et treskibet langhus med fem sæt tagbærende stolper. Husets dimensioner har været en længde på minimum 11 meter og

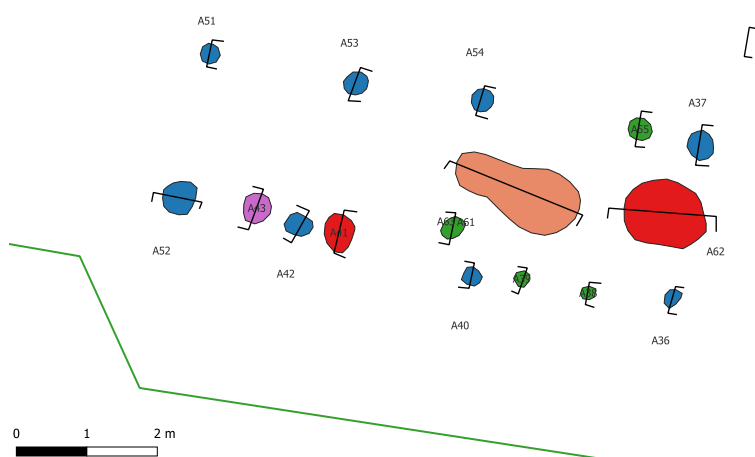
en bredde på op mod ca. 5 meter, bredest mod øst. En række flygtige og vanskeligt erkendelige stolpehuller langs nordsiden af den bærende stolpesætning skal muligvis tolkes som spor efter en vægkonstruktion, således stolpehullerne A92-97, samt stolpehullerne A98-99 længere mod øst. Hvis dette er tilfældet, har der været ca. 1 meter mellem hver vægstolpe. Mellem de østlige tagstolpesæt fandtes fire anlæg som muligvis kan knyttes til aktiviteter i denne del af huset, koge/ildgruben A84, en lille grube med røde lernister A83, et fladbundet fyldskifte med en del større sten A89 og et mindre fyldskifte A80.

Oversigt over K6.

Tagstolpehuller er blå, gruber er røde, andre stolpehuller er grønne og dørstolpehuller er lilla. Med sort streg er vist snitretning.

K6 er tomten efter et treskibet langhus med fire sæt tagbærende stolper og indgangsstolpehuller i nord og i syd. Husets længde har været på minimum 7,9 meter og med en bredde på ca. 4 meter. Mod både nord og syd blev der registreret anlæg, der tolkes som husets indgange, mod nord A48, A49 og A50. Mod syd A46 og A47. Tolkningen harmonerer fint med, at den største afstand mellem de tagbærende stolpesæt netop er placeret mellem det andet og tredje sæt.

Oversigt over K7.

Tagstolpehuller er blå, gruber er røde, andre stolpehuller er grønne, den mulige grebning er brun og fyldskifter er lilla. Med sort streg er vist snitretning.

K7 udgør tomten efter et treskibet langhus med kun fire sæt tagstolpehuller bevaret. Husets dimensioner har som minimum været 7,2 meter langt og ca. 4 meter bredt. Mellem de to østligste stolpesæt fandtes to anlæg der kan

høre til huset; A61, et fyldskifte af få centimeters dybde, der muligvis kunne tolkes som resterne af en grebning, idet fyldskiftet har en længderetning der flugter med husets. Dertil et cirkulært anlæg, A62 en koge-/ildgrube.

A101

A101 var et nedgravet kar, som lå ca. 15 meter vest for K5, og kan ikke relateres til nogen konstruktioner. Ved udgravningen blev der fundet bundskår og sideskår, men ved forundersøgelsen blev enkelte randskår også hjemtaget. Karret dateres på baggrund af skårmaterialet til førromersk jernalder, og kan derfor have været samtidig med de tre fundne konstruktioner.

Foto af A101 med det nedsatte kar.

Sammenfatning og perspektivering

Ved undersøgelsen blev der udgravet tomterne efter tre treskibede huse, alle tre små huse, med længder fra ca. 8 til 12 meter og en bredde på 4-5 meter. Husene og et nærliggende kar dateres til yngre bronzealder/førromersk jernalder.

Hus K5 ligger helt mod nord på udgravningsarealet, mens husene K6 og K7 ligger mod syd. Husene K6 og K7 ligger tæt sammen, men der ses ingen stratigrafiske relationer mellem dem, ligesom de har en let divergerende orientering. De kan være samtidige eller have afløst hinanden.

Der er knap 45 meter mellem huset K5 og husene K6-7, med et stort set fundtomt område imellem. Det kan antyde en bosættelse bestående af adskilte enheder, eller en bosættelse med nogle få huse der har afløst hinanden over tid. Udstrækningen af de enkelte enheder er ikke fuldt afgrænset, da husene ligger ud mod udgravningsområdets grænser. Dog synes forundersøgelsen at vise, at den sydlige bosættelse hverken strækker sig videre mod syd eller vest for udgravningsområdet.

Undersøgelsens resultater er væsentlige for forståelsen af bebyggelsesudviklingen i området i yngre bronzealder/førromersk jernalder. Bebyggelsen blev placeret i et let kuperet terræn på en større bakkeformation ikke langt fra allerede kendte begravelser, således to gravhøje og to brandgrave.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

Danmarks Oldtid, Bronzealder 2.000-500 f.Kr., af Jørgen Jensen, 2002, Gyldendal.

Danmarks Oldtid, Ældre Jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr., af Jørgen Jensen, 2003, Gyldendal.

Udgravningsdata

Dalgård, Støvring

- Nordjyske Museer jnr. 8212
- Udgravningsperiode: 6. maj til 17. maj 2024
- Fund & Fortidsminder: 120502 sb 298
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 24/00683
- Bygherre: Bygma Støvring A/S
- Undersøgt areal: 10.000 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog René Gravgaard Pedersen
 - Arkæolog Poul Mikkelsen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyske Museer, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg